

Gedeputeerde Staten

Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl/contact

Datum

Zie verzenddatum linksonder

Ons kenmerk

PZH-2025-875602745
DOS-2024-0004436

Bijlagen

-

Directie Materieel, Vastgoed, Leefomgeving en Duurzaamheid
Ministerie van Defensie
Nationaal Programma Ruimte voor Defensie
Postbus 20701

Onderwerp:

Zienswijze Ontwerp Nationaal Programma Ruimte voor Defensie

Geachte heer, mevrouw,

Op 23 mei 2025 is in de ministerraad het ontwerp Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) vastgesteld. Allereerst willen wij u bedanken dat wij vanaf de start van het proces betrokken zijn en onze inbreng konden leveren. Door de diverse gesprekken en meerdere digitale en fysieke informatiebijeenkomsten zijn wij gedurende het proces goed meegenomen in de trechtering naar voorkeurslocaties door Defensie. Verder willen we u bedanken voor het opstellen van een brede milieueffectrapportage.

Van woensdag 28 mei tot en met woensdag 9 juli 2025 ligt het Ontwerp NPRD ter inzage. Wij maken bij deze gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op het Ontwerp NPRD. Als onderdeel van de stukken hebben wij kennisgenomen van de PlanMER waarover wij een aantal opmerkingen zullen meegeven.

Omgaan met schaarse ruimte

De huidige situatie in de wereld maakt dat ons land en Europa beter in staat moeten zijn om zichzelf te verdedigen. Dit betekent dat er meer ruimte nodig is: om te oefenen, voor infrastructuur, munitieopslag en nieuwe of aangepaste vergunningen. Defensie zoekt daartoe ruimte (fysiek en milieu) in Nederland en daarmee ook in Zuid-Holland. Dit met als doel de nationale en internationale rechtsorde en veiligheid te kunnen blijven garanderen.

De provincie Zuid-Holland herkent de urgentie van de vraag om ruimte voor Defensie en wij waarderen het dat u de provincies en andere gebiedspartners actief betreft bij de te maken keuzes. Tegelijkertijd zien wij verschillende aandachtspunten over de effecten van de diverse behoeften op woningbouw, energietransitie, economische ontwikkeling, natuur en recreatie.

Effecten op Zuid-Holland als het drukste deel van Nederland. Er spelen hier grote opgaven in een kleine ruimte. Als provincie leveren we een belangrijke bijdrage aan de strategische autonomie en weerbaarheid van ons land alsmede aan meerdere nationale opgaven, bijvoorbeeld de

woningbouwopgave, energietransitie, economische topsectoren zoals het Haven Industrieel Complex (HIC) in Rotterdam en de glastuinbouwclusters binnen onze provincie. Gelijktijdig staat de kwaliteit van onze leefomgeving en natuur stevig onder druk. Dit maakt de zoektocht naar (milieu)ruimte in Zuid-Holland extra complex en vraagt om maatwerk in de uitwerking van de plannen, vereisten en bij mogelijke bouw- en gebruiksbeperkingen voor de beoogde voorkeurslocaties die u voor Zuid-Holland in beeld heeft in het ontwerp NPRD.

Daarbij is helder dat in ieder geval een aantal ruimtevragers in het ontwerp NPRD kunnen schuren met andere Nationale belangen/ruimtelijke opgaven, onder andere rond natuur en energie. Een voorbeeld hiervan is de beoogde Host Nation Support (HNS) op de Maasvlakte in Rotterdam. Een gebied dat nadrukkelijk in beeld is voor meerdere (nationale) energie-opgaven en een belangrijke rol speelt in de Nederlandse economie. We onderstrepen dan ook het belang dat de lopende NOVEX-Rotterdamse Haven samenwerking betrokken wordt bij de verdere uitwerking en consulteren van andere samenwerkingen als NOVEX Zuidelijke Randstad. Ook achten wij het verstandig dat de locaties Ouddorp en Oostvoorne nu definitief afvallen voor de opgave amfibisch oefenen op basis van de resultaten uit de PlanMER, vanwege de grote impact op mens en natuur en daar aanwezige N2000/NNN-gebieden. Wij gaan ervan uit dat deze gebieden ook bij nieuwe uitbreidingswensen niet opnieuw onderzocht worden omdat dit niet te verenigen valt met de beschermde natuurwaarden in deze gebieden.

Naast het NPRD werkt het Rijk aan een nieuwe wet: de wet op de Defensiegereedheid. Op deze manier kan Defensie een uitzondering krijgen op milieuregels. Wanneer Defensie uitzondering krijgt voor het voldoen aan milieuregels, dan is er minder (stikstof)ruimte om andere activiteiten een plek te geven en te vergunnen. Het toevoegen van nieuwe activiteiten van Defensie kan daarmee onbedoeld andere prioritaire economische en maatschappelijke ontwikkelingen in onze provincie blokkeren. Over de mogelijke consequenties van mogelijke inzet van deze wet en het maken van brede integrale keuzes hierin gaan we dan ook graag met u in gesprek.

Omgevingsbeleid Zuid-Holland

Het provinciaal ruimtelijk kader is vastgelegd in het Omgevingsbeleid, bestaande uit de Omgevingsvisie Zuid-Holland, de Programma(s) en de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (ZHOV). In de visie, programma(s) en de verordening zijn beleid respectievelijk regels opgenomen voor de borging en bescherming van provinciale ruimtelijke belangen.

Omgevingsplannen of omgevingsvergunningen moeten in overeenstemming zijn met de instructieregels van de provincie. Op voorhand willen wij u graag een aantal aandachtspunten voor verdere uitwerking meegeven die wij zien vanuit het provinciaal belang.

Geluid

Binnen de kaders van de Omgevingswet dient rekening gehouden te worden met hinderbeleving in cumulatie van geluid. Daarbij vragen wij bij de verdere uitwerking van de beoogde voorkeurslocaties nadrukkelijk aandacht voor de Zuid-Hollandse stiltegebieden en de mogelijke toegangsbeperkingen, ook bij de vervolguitwerking van de passende beoordelingen.

Natuur

In uw beoordeling van onderzochte locaties zijn door u op het gebied van natuuraspecten meegenomen: NNN, Natura 2000 (incl. stikstof), beschermde soorten en deels biodiversiteit. Naast deze factoren bevinden zich in Zuid-Holland echter ook meerdere belangrijke weidevogelgebieden.

Dit geldt onder meer voor de nieuwe beoogde laagvlieggebieden voor helikopters boven delen van Midden-Holland en Alblasserwaard (N3). Daar bevinden zich ook grote oppervlakten belangrijk weidevogelgebieden en NNN/N2000-gebieden met weidevogeldoelstelling. Ook boven Goeree-Overflakkee is een nieuw laagvlieggebied (N4) voor helikopters aangegeven, terwijl op en rond Goeree-Overflakkee ook veel N2000/NNN-gebied aanwezig is.

In het ontwerp en PlanMER is aangegeven dat de passende beoordeling nu op hoofdlijnen is uitgevoerd, bedoeld om voorkeursalternatieven te identificeren en selecteren. Door u is aangegeven dat er in vervolgbesluiten nog meer gedetailleerde voortoetsen en passende beoordelingen worden gedaan waarin getoetst wordt tegen de individuele instandhoudingsmaatregelen van beïnvloede N2000-gebieden. Graag ontvangen wij meer inzicht in dit verdere proces van de door het Rijk te doorlopen stappen, ook in relatie tot de benodigde vergunningen.

Wij benadrukken dat via de Omgevingswet voor aantasting van beschermde natuurgebieden het principe “Nee, tenzij...” geldt (dus alleen als van groot openbaar belang, er geen reëel alternatief is en mitigatie/compensatie plaatsvindt). Ook heeft ons beleid t.a.v. bescherming van bovengenoemde natuurgebieden niet alleen betrekking op ruimtelijke ontwikkelingen maar op ingrepen in algemene zin in deze gebieden.

Ruimtelijke kwaliteit

Graag willen wij u verzoeken het aspect ruimtelijke kwaliteit zoals opgenomen in ons Omgevingsbeleid ook in de vervolgitwerking van de diverse locaties verder mee te nemen. En ook wijzen wij u op de motiveringsplicht voor ruimtelijke kwaliteit vanuit onze Zuid-Hollandse Omgevingsverordening, voor de beoogde locaties die in een van onze beschermingscategorieën gelegen zijn.

Externe veiligheid

In de PlanMER zijn effecten op externe veiligheid voor onder meer de gegarandeerde havencapaciteit HNS op de Maasvlakte in beeld gebracht. Externe veiligheid wordt hier benoemd in relatie tot plaatsgebonden risico, groepsrisico en mogelijke domino-effecten. Wij vragen nadrukkelijk de domino-effecten op het terrein van het ‘gastbedrijf’ te beschouwen. Aangezien alleen het plaatsgebonden risico als afstanden zijn beschouwd en niet de civiele veiligheidsafstanden niet zijn beschouwd, worden de interne domino-effecten mogelijk onterecht als beperkt beschouwd. De gevolgen van domino-effecten op (toekomstige) buurbedrijven zijn in beeld gebracht, waarbij voornamelijk de overdruk op een ammoniakopslagtank is beschouwd. De activiteiten horende bij HNS leggen beperkingen dan wel verhoogde maatregelen op voor toekomstige ontwikkelingen in de directe omgeving.

Wij vragen u nadrukkelijk oog te houden voor externe veiligheid in dit hoog dynamische gebied in de (vervolg)onderzoeken, ondanks dat Maasvlakte-3 als meest gunstige locatie uit het PlanMER komt.

Eenzijds wat de effecten van incidenten op het terrein voor de omgeving zijn (materiële schade door een drukgolf vanuit explosie waardoor een lekkage in bijvoorbeeld een naastgelegen tank optreedt) en anderzijds wat het effect is voor buurbedrijven/de havencapaciteit wanneer er door de beoogde locatie een verhoogde kans is om strategisch doelwit te zijn. De Rotterdamse haven is erg dichtbebouwd, verschillende processen binnen het havengebied zijn sterk van elkaar afhankelijk en voor economie en energie gerelateerde activiteiten is de Rotterdamse haven een essentiële verwerkings- en doorvoerlocatie voor en naar de rest van Noordwest-Europa. Daarnaast vragen wij u aandacht te hebben voor het transport vanaf de HNS naar de eindbestemming. Transport zal plaatsvinden via spoorvervoer, waarbij naar verwachting door sterk verstedelijkte omgeving wordt gereden. Dit transport heeft eveneens consequenties voor de externe veiligheid.

Realisatieparagraaf

In de realisatieparagraaf bijhorende bij het ontwerp NPRD staat beschreven dat gezocht gaat worden naar een planologisch proces en borging op het passende schaalniveau van de diverse behoeften. Daarbij is vermeld dat ook de provincie mogelijk bevoegd gezag zou kunnen zijn voor de planologische procedure. Wij gaan er vanuit dat in beginsel het Rijk de eigen bevoegdheden hanteert om de plannen en procedures in het vervolgproces voor te bereiden en uit te voeren. Als provincie gaan wij wel graag in gesprek over verdere concretisering van de beoogde diverse locaties.

Locatiespecifieke aandachtspunten

Host Nation Support Maasvlakte II

In de bestuurlijke overleggen NPRD is toegelicht door Defensie dat het voor HNS om tijdelijk gebruik van enkele weken zal gaan en om sporadische amfibische oefeningen op maar een deel van het gebied en dat het van tevoren afgestemd wordt. Wij vragen u in de definitieve beleidsvisie NPRD en de daaropvolgende planologische procedure zoveel mogelijk adaptiviteit ten behoeve van meervoudig gebruik in te bouwen.

Eenzijds door te onderbouwen dat de beoogde primaire bedrijfsactiviteiten niet onevenredig worden geschaad door de tijdelijke HNS-activiteiten en dat de (permanente) fysieke maatregelen die hiervoor dienen te worden genomen niet in de weg staan van efficiënt gebruik van de gronden voor economische activiteiten. Als deze ruimte exclusief gereserveerd zal worden door Defensie en niet meer bedrijfsmatig kan worden gebruikt, dan moet dit worden beschouwd als een functiewijziging die in het omgevingsbeleid van de provincie na vaststelling van de herziening 2024 niet meer is toegestaan. De omgevingsverordening (art 7.52, lid 6) biedt de mogelijkheid om bij uitzondering een andere ruimtelijke ontwikkeling mogelijk te maken "indien sprake is van een zwaarwegend algemeen belang, er geen reële andere mogelijkheid is en compensatie van de toegedeelde functies van het bedrijventerrein is verzekerd."

Anderzijds vragen wij om adaptiviteit om daarmee aan te sluiten op de diverse verkenningen en onderzoeken die gaande zijn voor een toekomstbestendige invulling van dit gebied. Dit biedt ruimte om in te kunnen spelen op bijvoorbeeld de uitkomsten van de 'Verkenning ruimtegebruik/-gebrek haven & impuls leefomgeving' die in NOVEX-verband de komende periode wordt uitgevoerd. In dat traject zullen oplossingsrichtingen voor het ruimtegebrek in het HIC nader worden verkend, onder meer naar verdere intensivering en optimalisering van het ruimtegebrek in het bestaande haven- en industriegebied, alsmede de mogelijkheden van een zeewaartse uitbreiding.

In dat kader wijzen wij u ook op de gewenste spoedige besluitvorming over de verplaatsing van het spooreplacement IJsselmonde in Rotterdam naar de Maasvlakte. Verplaatsing van het huidige spooreplacement is randvoorwaardelijk voor de woningbouwopgave, terwijl gegarandeerde spoorcapaciteit essentieel is voor het functioneren van het HIC, waar HNS beoogd onderdeel van uit zal maken. De regio heeft het afgesproken gedeelte van de financiering gereserveerd, het is nu aan het Rijk om haar deel bij te dragen.

Amfibisch oefenen Maasvlakte II

De Maasvlakte is in het ontwerp NPRD ook de beoogde locatie voor amfibisch oefenen. Wij wijzen erop dat de beoogde landlocatie op de stranden van de Maasvlakte zelf geen N2000-gebied is, maar dat dit wel geldt voor de zeezijde als onderdeel van N2000-gebied Voordelta. De Voordelta is eerder door aanleg van de Tweede Maasvlakte verkleind, waarvoor natuurcompensatie nog altijd door het Rijk dient te worden gerealiseerd. Vaarbewegingen ten behoeve van amfibisch oefenen zullen door deze Voordelta gaan, in een gebied dat ook wordt benut als rust en foerageergebied voor meerdere vogelsoorten. Ook wijzen wij op de nabije aanwezigheid inclusief toegangsbeperkingsbesluiten van de Slikken van Voorne en Hinderplaat.

Daarnaast wijzen wij erop dat een deel van het gebied dat beoogd wordt voor amfibisch oefenen in ons beleid een belangrijke recreatieve waarde kent (beschermingscategorie 2) en dat wij er daarom van uitgaan dat aard en met name intentie (aantal en duur van de oefeningen) van het oefenen zich hiertoe goed verhoudt. Dat er dus goed rekening gehouden wordt met de recreatieve functie.

Laagvlieggebieden helikopters (N3 en N4)

In het ontwerp heeft u aangegeven dat door de uitbreiding met acht extra helikopter-laagvlieggebieden voor alle laagvlieggebieden kan worden volstaan met een licht planologisch regime ('ja, mits'), waarbij rekening moet worden gehouden met de belangen van Defensie in deze gebieden. Binnen het licht planologisch regime schets u dat er ruimte blijft voor andere belangrijke opgaves als woningbouw en energieopwekking door middel van windmolens.

Wij zijn benieuwd naar de concretisering van de 'ja, mits' van het licht planologisch regime in de gebieden N3 (Goeree-Overflakkee) en N4 (Midden-Holland en Alblasserwaard).

We verzoeken daarom om dit duidelijker te omschrijven hoe dit kan landen in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl), zodat inzichtelijk wordt óf er een belemmering is voor de nationale/provinciale doelstellingen met betrekking tot woningbouw, opwek van duurzame energie en natuur- en habitatdoelstellingen. Daarnaast verzoeken wij om op korte termijn met de medeoverheden in overleg te treden over hoe een licht planologisch regime er in de praktijk uit kan komen te zien, en welk praktijkgericht maatwerk hierbij mogelijk is.

In de verdere uitwerking van voorkeursalternatief vragen wij u daarnaast om de begrenzing en gebruik van gebieden verder te optimaliseren. Zodat rekening kan worden gehouden met het trek- en broedseizoen van vogelsoorten waarvoor instandhoudingsdoelen en verplichtingen gelden. Door bijvoorbeeld de N2000 gebieden die nu deels overlappen in het voorkeursalternatief uit de begrenzing te halen. Dit geldt voor de N2000-gebieden Biesbosch, Donkse Laagten en Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein. Als ook het gebruik van N2000-gebieden Grevelingen, Haringvliet en Krammer-Volkerak zo beperkt mogelijk te houden.

Het belangrijkste uitgangspunt voor de verdere detaillering en uitwerking van het laagvlieggebied is dat er zo min mogelijk overlast plaatsvindt als gevolg van het laagvliegen. Wanneer dat niet kan, sluiten wij aan bij de inzet zoals deze door de Staatsecretaris is ingezet, dat de overlast zoveel als mogelijk kan worden gespreid.

Uitbreiding kazerne Maaldrift Wassenaar

Wij zijn blij dat in het ontwerp door u is beoogd om de uitbreiding van de bestaande locatie Maaldrift binnen de bestaande ruimte in te vullen, zodat aanvullende ruimtebehoefte kan worden beperkt. Belangrijk blijvend aandachtspunt voor zowel ons als gemeente Wassenaar vormt de ontsluiting van de locatie en de benodigde verbetering van de bereikbaarheid in de nabije omgeving. Dit vergt verdere actieve samenwerking met gemeente en lokale stakeholders.

Helikopterlandingsplaats Waalsdorpervlakte

In het ontwerp heeft u aangegeven dat u tot een maximum van 150 landingen per jaar op de bestaande helikopterlandingsplaats mogelijk wil maken. De voorkeurslocatie voor intensiveren van de bestaande helikopterlandingsplaats op de Waalsdorpervlakte is onderdeel van het stikstofgevoelige N2000-gebied Meijendel-Berkheide. We wijzen erop dat locatie specifiek moet worden onderzocht wat de oplossingsmogelijkheden voor het stikstofvraagstuk aldaar mogelijk zijn, en om de algemene druk op het gebied, zoals met geluid en extra rijbewegingen, zoveel mogelijk te beperken.

Uitbreiding veiligheidsnormering depot Poortugaal

We zijn blij dat er in het ontwerp NPRD voor wordt gekozen voor een alternatieve inpassing ten opzicht van de oorspronkelijke invulling zodat de lokale impact op voorzieningen en het lokale wegennet kan worden beperkt.

Tot slot

Wij vragen u om onze zienswijze ter harte te nemen en te betrekken bij het beoogde besluit van het kabinet over het definitieve NPRD eind dit jaar en kijken uit naar de beantwoording. Wij blijven graag met u in gesprek over het vervolg naar een vastgestelde nationale beleidsvisie Nationaal Programma Ruimte voor Defensie en de beoogde locatie specifieke vervolgitwerking. We treden hierover graag met de staatssecretaris in gesprek.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

mr. A.W. Kolff